

PISMA



## Spletni pogled v intimo pisem

Kaj so si včasih sporočali v pismih? Kateri slovenski literat je napisal največ pisem ženskam? Vpogled v prvo slovensko elektronsko zbirko pisem 19. in 20. stoletja – šteje jih več kot tisoč – ponuja zanimiv vpogled v čustvovanje na Slovenskem.

**Nataša Bucik Ozebek**

31. december 2022 02:18 ↻ 31. december 2022 2:18

Predviden čas branja: 4 min

Fotografije 1/4



Elektronsko zbirko pisem urejajo na Raziskovalnem centru za humanistiko [Univerze v Novi Gorici](#).

»Nad vse mi ljubljena Felička!! Srčkana ti hvala za zadnje poslano pisemce. Kako me je navdalo, ko se tako nestrpna troštaš, da bomo sedaj leto hodili zopet skupaj kot negdaj.« Tako je leta 1923 **Franc Peric** iz Bilj pisal svoji zaročenki **Feliciti Koglot** v daljno Aleksandrijo in v kasnejših letih, ko sta bila že mož in žena, sta si med Vipavsko dolino in Aleksandrijo izmenjala na ducate pisem in v njih pisano paleto čustev. Od domotožja, ljubezni, trpljenja do ljubosumja. Njuna pisma so del elektronske zbirke pisem, ki jo urejajo profesorji in študentje Raziskovalnega centra za humanistiko [Univerze v Novi Gorici](#). Zbirka je javna in danes obsega že več kot tisoč pisem, poslanih v 19. in začetku 20. stoletja. Iz njih lahko med drugim izvemo, s kom si je dopisoval Ivan Cankar, kako se je v pismih prijateljici razgalil

Josip Murn Aleksandrov, kaj so si dopisovali otroci in kaj je žena sporočala možu v zapor.

Literarna zgodovinarica in urednica zbirke elektronskih pisem na **novogoriški univerzi** dr. **Katja Mihurko Poniž** pojasni, da je zbirka pisem začela nastajati pred tremi leti kot študentski projekt, nato pa prerasla okvire in je danes največja slovenska spletna baza pisem. Veliko pisem so dobili iz arhivov Narodne in univerzitetne knjižnice ter Univerzitetne knjižnice v Mariboru, nekatere so jim podarili lastniki družinskih zapuščin. Med njimi so tako pisma Ivana Cankarja, Zofke Kveder, Marice Nadišek Bartol, Josipa Murna, Antona Aškerc, kot tudi pisma preprostih ljudi: mame, ki hčerki, zaprti v koncentracijskem taborišču v Italiji, sporoča, da je z njenim sinkom dobro, vojaka, ki piše ženi, fantiča, svoji sestrici sporoča, da morata od doma in *nabirati zakladov, katerih molj in rja ne sne*.

### Kako so Slovenci čustvovali

»Pisma, razglednice in dopisnice nam povedo marsikaj, predvsem pa ponudijo vpogled v to, kako so ljudje na Slovenskem čustvovali, kako je občutil srečo Ivan Cankar in kako neki fantič s podeželskega kraja. Včasih so ta pisma prava literarna dela, včasih težje berljiva in v narečju, a vseeno bogata s čustvi,« pravi profesorica Mihurko Poniž. Pojasnjuje, da je zbirka uporabnikom prosto dostopna, omogoča jim vpogled v intimne korespondence najrazličnejših posameznikov iz časa, ko so bila pisma ključno sredstvo sporazumevanja. Po zbirki je moč iskati po datumu nastanka pisma, po pošiljatelju ali prejemniku in celo po tematikah, kot so domoljubje, materinstvo, prijateljstvo, ljubezen, migracije, politika, spolnost, sreča ...

Najstarejše pismo, ki ga trenutno hranijo v elektronski zbirki, sega v 70 leta 19. stoletja, najmlajšega je tik pred drugo vojno poslal vojak italijanske vojske Ivan Bizjak svoji ženi v Vipavsko dolino. A ker je zbirka nekaj živega in so na Raziskovalnem centru za humanistiko odprti tudi za nove korespondence, se to utegne kaj kmalu spremeniti.

### Rodoljubni pozdravi za gospico

Podoktorska raziskovalka dr. **Ivana Zajc** pravi, da so pisma, ki jih zbirajo, izjemno zanimivo branje, ker razkrivajo intimni svet, v njih pa se je srečala tudi z zanimivimi jezikovnimi oblikami. Pisci so se nazivali z »velespoštovani gospod« ali »gospica«, si pošiljali »rodoljubne pozdrave«, si izkazovali vdanost in se na koncu pisma »klanjali« v pozdrav ali si pošiljali koše poljubčkov, našteje nekaj vljudnostnih fraz, ki so se med današnjimi pisci kratkih digitalnih sporočil povsem izgubila.

Doktorski študent **Darko Ilin** je prebiral in urejal pisma, ki sta si jih izmenjevali pisateljica in feministka **Zofka Kveder** in prva slovenska poklicna novinarka **Ivanka Anžič Klemenčič**. »Tri leta dopisovanj, 135 pisem, bralo se je kot pisemski roman,« pravi. Najtežji del raziskave mu je predstavljalo prepisovanje pisem. »Četudi je bilo gradivo v zelo dobrem stanju, v vsakem primeru stežka proniknemo v skrite misli, zapisane več kot sto dvajset let nazaj. Zlasti pa, če gre za pisemske pošiljke, ki so bile spisane na izjemno nenavaden način. V tej korespondenci smo namreč našli veliko razglednic, ki so bile napisane v slovenskem jeziku, ampak v cirilici,« razkrije zanimivost. Izkazalo se je, da je bila cirilica prikladna tedaj, ko je pošiljatelj na dopisnici želel preprečiti, da bi čisto vsi poštni uslužbenci in drugi nepooblaščen bralci prebiral o njegovih čustvih ali pa ko je beseda nanesa na kočljive teme. In kateri slovenski literat je imel največ dopisnih stikov z ženskami? **Anton Aškerc**,

<https://www.dnevnik.si/1043004050/Slovenija/spletn...>

3 / 3

---

čeprav bi težko rekli, da je bil očarljiv dopisovalec. **Ljudmili Poljanec**, ki mu je bila tako všeč, da je razmišljal celo o poroki z njo, je prostodušno zapisal, da jo pride obiskat na Kapelo pri Radencih, da bo videl, ali je še tako debela, kot je bila.